

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 32.

Onsdagen den 8 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 79, i anledning af väckta motioner dels om vissa vilkor för åtnjutande af de för statens embets- och tjänstemän bestämda löneförmåner, dels ock i fråga om utredning rörande embets- och tjänstemäns dagliga arbetstid m. m.

Punkten a).

Herr von Strokirch: Jag hemställer, huruvida Första Kammaren anser det vara lämpligt att besluta en skrifvelse af den allmänna lydelse, som nu föreslagits. Skrifvelsen förutsätter, att missbruk redan förefinnas, som fordra en stor utredning om sättet, huru de skola afhjelpas. För min del finner jag ingen anledning att aflåta en skrifvelse af denna omfattning.

Men jag tillåter mig påvisa äfven en annan omständighet. Med motionen var förenad begäran om ett anslag på 3,000 kronor, och detta gjorde, att motionen gick till statsutskottet. Nu har utskottet afstyrkt penningefrågan, men tillstyrkt en utredning, hvilket efter min uppfattning ej är öfverensstämmande med grundlagen. Läser man instruktionen för statsutskottet, finner man, att det ej ligger inom dess gebit att skrifva i sådana fall, som här föreslagits, sedan det afstyrkt anslaget.

Jag hemställer därför om afslag å punkten *a)* likasom för öfrigt äfven å punkten *b)*.

Friherre Klinckowström: I motsats till den siste talaren får jag yrka bifall till ifrågavarande utlåtande. Man bör vara motionären mycken tack skyldig för att han brutit isen i en fråga, som är af den största betydelse för hela landet. Det kan nog hända, att många riksdagsmän icke så mycket sysselsatt sig med detta ämne, och för dem vill jag söka genom några uppgifter klarläsa frågans verkligen stora betydelse och vikt. Hvad beträffar

Ang. utredning om stats-tjänsters för-ening med andra tjänst-befattningar.

Ang. utredning om stats-tjensters för-ening med andra tjenste-befattningar.

(Forts.)

embets- och tjenstemäns antal i landet, så utgör detta den högst betydliga summan af 69,500 personer, och denna stora personal, afsedd för hela landets administration, erhåller af staten en aflöning af flera arter och olika beskaffenhet på tillsammans omkring 56 millioner. Äfven om vi antaga, att statens årliga budget med denna riksdag utgör 100 millioner, så finner man deraf, att denna aflöning till embets- och tjenstemännen upptager mer än halfva budgeten. Det är således enligt min åsigt äfven i finansielt hänseende en hvad man kallar stor fråga. Det vore önskligt, att Kongl. Maj:t till följd af Riksdagens beslut — om Riksdagen besluter bifall till det förslag, som utskottet här framställt — utsåge en komité, som upptog frågan i sin helhet; ty utan att så sker, kan omöjlig en blifvande Riksdag bedöma frågans vikt. Motiönären har redan visat, huru denna fråga blifvit under förflutna tider ganska olika behandlad så till vida, att löner och arfvoden med hvad dertill hörer hafva blifvit ökade, och betydligt ökade, hvaremot frågan om att förenkla administrationen och vidtaga sådana åtgärder, att embets- och tjenstemännen, väl betalda, skulle egna all sin tid åt statens tjenst — den frågan har icke blifvit uppmärksammasad, oaktadt Riksdagen flere gånger återkommit med densamma.

Jag skall be att med några ord få behandla frågan, sedd från *finansiell*, från *administrativ* och från *politisk* synpunkt, så att kammaren med ledning deraf må bedöma frågans vikt och värde. Det är icke möjligt för mig att i saknad af de många materialier, som höra till denna frågas riktiga bedömande, lemna alla de uppgifter, som dertill fordras, men med de uppgifter jag skall ha den äran här framlägga, tror jag kammaren ej får svårt att åtminstone bedöma frågans vikt och äfven afgöra, om den förtjenar att blifva af en särskild komité utredd och behandlad.

Hvad nu först beträffar frågans *finansiella* sida, har staten bekostat aflöning åt en embetsmannapersonal, som jag nu skall närmare specificera. Enligt statistisk handbok för 1895 funnos år 1890 i hela riket post-, telegraf-, jernvägs-, lots- och dylika staten tillhörande tjenstemän omkring 8,000 personer, presterskap och kyrkobetjening omkring 6,133 personer, civile embets- och tjenstemän, extra ordinarier 7,125 personer, militärer 40,282, lärare 7,120 och 839 tjenstemän vid sjuk- och fattigvårdsinrättningar — summa omkring 69,499 personer. En statistisk specificerad utredning kommer naturligtvis till andra resultat därför, att i den statistiska handboken, som endast innehåller ett sammandrag af de statistiska uppgifterna, hafva många kategorier blifvit sammanslagna. Den aflöning, som af staten tillerkänts denna stora mängd embets- och tjenstemän med betjening, är enligt Sveriges officiella statistik i sammandrag för år 1895 för centrala embetsverk m. fl.: Konungens statsråd 168,500 kr., högsta domstolen 162,700 kr., Kongl. Maj:ts kansli 477,650 kr., hofrätterna 567,200 kr., öfriga centrala embetsverk 1,620,540 kr., under justitiedepartementet och justitiestaten hörande 732,703 kr., under Riksdagen 792,357 kr., under fångvårdsstaten 633,426 kr., under utrikesdepartementet, det vill säga Sveriges

andel, 513,199 kr., under landtförsvarsdepartementet 8,439,339 kr., under sjöförsvarsdepartementet 2,737,757 kr., under civildepartementet 11,419,373 kr., under finansdepartementet 6,223,901 kr. och slutligen under eklesiastikdepartementet 19,541,543 kr. I ofvanstående kontanta aflöningsförmåner ingå icke ålderstillägg, extra inkomster, lästafgifter, sportler och dylikt, anslag för vikariatsersättningar, renskrifning, extra ordinarie tjänstemän med mera dylikt, icke heller afkastningen af boställen med jordbruk till biskopar (och domkapitelstjenstemän) med taxeringsvärde af 2,072,100 kr. och till presterskapet med taxeringsvärde af 54,511,328 kr. samt till kyrkoförvaltningen och betjeningen med taxeringsvärde af 2,137,487 kr., summa taxeringsvärde 58,720,915 kr., deraf årliga räntan efter 4 % utgör 1,761,627 kr. Jag ber kammaren om ursäkt för de många siffertalen, men det är högst nödvändigt att angifva dem för att derigenom få en aning om denna frågas stora betydelse. Ja, mine herrar, äfven dessa verkligen förskräckligt stora utgifter, summerade, anser mången ändå vara mycket för låga, då i generalsammandraget öfver den allmänna bevillningen för 1894, som blifvit utdeladt till alla kammarens ledamöter, under rubriken "uppskattad inkomst" upptages för allmän tjänst eller pension i städerna 48,984,984 kr. och på landsbygden 23,439,107 kr., eller tillsammans 72,424,091 kr. För 1889 utgjorde motsvarande summa, äfven enligt det allmänna offentliga sammandraget öfver bevillningen, blott 63,588,943 kr. Den har således under loppet af icke mer än 6 år vuxit ungefär 9 millioner. Till en del kunna dessa bevillningsuppgifters större belopp förklaras deraf, att der äro upptagna äfven pensioner. Men dessa utgjorde enligt 1893 års riksstat icke mer än för pensionsstaten 1,291,954 kr. och för indragningsstaten 1,918,440 kr., eller tillsammans 3,210,394 kr. Så ledsamt det än är att upprepa dessa siffror, är det dock endast en liten obetydlig afdelning af denna frågas finansiella sida. Men jag har icke material att fortsätta dermed i mångahanda detaljer, och det vore ej heller lämpligen föremål för ett yttrande sådant som detta.

Beträffande embets- och tjenstemännens *förhållande till sina statstjänster*, ber jag att äfven få lemna några uppgifter, som synas mig vara af ett ganska stort värde. I herr Hedins motion har denna fråga visserligen blifvit behandlad, men endast öfvergångsvis och alls icke med den vigt, som frågan har, sannolikt emedan han saknat materialier, hvilka ej heller äro så lätta att erhålla. Det svåraste klandret mot embets- och tjenstemännen är, att de, till följd af ett missförstådt förbud att jemte statens bestrida åtskilliga enskilda befattningar, i många hänseenden försummat den förra, nemligen statens tjänst. Jag skär i detta afseende icke alla embets- och tjenstemän öfver en bank. Jag anser, att de yngste af tjenstemännen, både de ordinarie och ännu mera de extra ordinarie, hafva mycket för liten och, såsom kammaren vet, de extra ordinarie i allmänhet ingen aflöning, och detta finner jag vara origtigt. Det fins äfven öfver dessa en annan klass ordinarie tjenstemän, som kanske ej ens hafva det nödvändiga för sig och

Ang. utredning om stats-tjensternas för-ening med andra tjenstebefattningar.
(Forts.)

Ang. utredning om stats-tjensters för-ening med andra tjenste-befattningar.

(Forts.)

sina familjer att draga sig fram på. Men den tredje klassen, som står öfverst, den har utom sin statstjenst med en aflöning, som enligt senaste lönereglering ansågs vara fullt tillräcklig för att de skulle egna sina tjänster helt och hållet åt staten, sökt skaffa sig extra inkomster till belopp, hvarpå jag nu här skall be att få visa en mycket liten profkarta, hvad embets- och tjänstemän i hufvudstaden beträffar. Naturligtvis skulle en af regeringen tillsatt komité göra dessa undersökningar landet rundt, och då skulle nog listan på statens embetsmäns enskilda tjenstebefattningar bli ganska betydande. Det är endast för att gifva kammaren en idé om dessa höga embetsmäns förhållande till statens tjänst och om hvilka massor af inkomstbringande enskilda befattningar de vetat att erhålla, som denna profkarta är af någon nytta. Jag nämner naturligtvis här ej namnen på de personer, som jag uppgifver. Det är af grannlagenhet och det har ju för öfrigt ingen betydelse. Det är saken, som jag vill åt. Mina uppgifter härröra hufvudsakligen från af mig sedan 8 år tillbaka samlade upplysningar, mest i de allmänna taxeringslängderna, som efter hvad kammaren vet äro offentliga handlingar, derjemte i en mängd uppgifter om banker, bolag och dylikt, som delvis blifvit tryckta och till allmänhetens tjänst förda till salu, och slutligen har jag kompletterat detta med några enskilda uppgifter. Sålunda har en embetsman A. i aflöning på rikets stat 4,000 kr. och dessutom af enskilda uppdrag: i ett kanalbolag 1,500 kr., i landtbruksakademien 1,500 kr., i ett lifförsäkringsbolag 1,500 kr. och i en hypotekskassa 1,500 kr., således för enskilda uppdrag tillsammans 6,000 kr., eller summa alla inkomster 10,000 kr. En embetsman B. har i aflöning på rikets stat 14,500 kr. och dessutom af enskilda uppdrag: i landtbruksakademien 800 kr., i Riksdagen 1,200 kr., summa 2,000 kr., eller tillsammans 16,500 kr. i inkomster. En förtroendeembetsman C. har i aflöning på rikets stat 12,000 kr. och dessutom af enskilda uppdrag: i ett spårvägsbolag 3,500 kr. och i en enskild bank 600 kr., summa 4,100 kr., eller tillhopa 16,100 kr. i inkomster. En förtroendeembetsman D. har i aflöning på rikets stat 18,500 kr. och dessutom af enskilda uppdrag: i ett sågverksbolag 5,400 kr. och i affärsinkomster halfverande med en kommissionär 8,000 kr., summa 13,400 kr., eller tillsammans 31,900 kr. i inkomster. En förtroendeembetsman E. har i aflöning på rikets stat 10,600 kr. och dessutom af enskilda uppdrag i en hypoteksbank 2,400 kr., summa inkomster 13,000 kr. En förtroendeembetsman F. har i aflöning på rikets stat 11,000 kr. och 2 boställsvåningar 3,000 kr. samt dessutom af enskilda uppdrag: såsom medlem af styrelsen i en enskild bank 2,000 kr., i en amorteringsfond 1,000 kr., i en garantiförening 1,300 kr., i ett grufbolag 3,500 kr., i två sågverksbolag 8,400 kr., i ett jernvägsbolag cirka 1,200 kr. och vidare extra inkomster, hvilka ej så noga kunna specificeras, men antagligen icke understiga 4,600 kr., hvilket allt gör för enskilda uppdrag 22,000 kr. och hela årsinkomsten 36,000 kr. En förtroendeembetsman G. har i aflöning på rikets stat, efter afdrag af pensionsafgift, 7,832 kr. och dessutom af enskilda uppdrag: i ett försäkringsaktie-

bolag 2,700 kr., i ett annat försäkringsaktiebolag 835 kr., i ett tredje försäkringsaktiebolag 100 kr. och i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten 200 kr., eller för enskilda uppdrag tillhopa 3,835 kr. och summa inkomster 11,667 kr. En förtroendeembetsman H. har i aflöning på rikets stat, efter afdrag af pensionsafgift, lön 4,874 kr., tjänstgöringspenningar 2,000 kr. och dessutom af enskilda och kommunala uppdrag: af stadsfullmäktige 2,250 kr., af handelsbanken såsom revisor 500 kr., i Kopparbergs bergslag 6,000 kr., i Gellivare bolag 2,500 kr. och diverse extra inkomster 57,537 kr., summa 68,787 kr., eller tillsammans 75,661 kr. i årlig inkomst. Slutligen är det en förtroendeembetsman, som vi skola kalla I; han har i lön 9,000 kr., såsom medlem af en större daglig tidningsredaktion 6,000 kr., i kongl. tryckeriet 6,000 kr., i en lärdd akademi 3,000 kr., i ett större aktiebolag 3,000 kr., i diverse andra aktiebolag 3,000 kr. och för annan verksamhet 4,000 kr., summa årlig inkomst 34,000 kr. Om man skulle fortsätta dessa undersökningar, som till större delen grunda sig på officiella handlingar, landet rundt, skulle man komma till högst märkvärdiga resultat. Her- rarne torde ock finna litet hvar, att en människa — han må vara huru skicklig och utmärkt som helst — som har så många enskilda tjänster och uppdrag att uträtta, från hvilka han utan dom och ransakning helt simpelt strykes ut om han försummar dem, icke skall kunna hafva tid att till det värde, som hans tjänstgöring i statens embetsverk kräver, utföra den senare tjänsten. Många exempel och många anekdoter ha vi rörande denna för administrationen så högst viktiga fråga. Bland annat är det något, som heter *komitéarbete*. Detta komitéarbete har på senare tiden tilltagit till den grad, att det hotar att helt och hållet i mängt och mycket förstöra våra finansiella förhållanden. I forna tider fingo embetsverken, och detta med rätta, i uppdrag att med undantag af några särdeles stora och viktiga och svåra frågor i allmänhet verkställa komitéarbetet inom embetsverken. Jag har, såsom jag tror mig förut ha nämnt i denna kammare, under min tjänstgöringstid såväl såsom fortifikationsofficer som äfven såsom generalstabsofficer fått mig anförtrödda tre komitéers arbeten. Komitéerna hade arbetat i många år och naturligtvis icke kommit ur fläcken. Såsom fortifikationsofficer fick jag då slutligen i uppdrag att uppgöra ett fullständigt förslag och utföra en broträng för svenska armén; och jag lyckades utföra det. Det andra uppdraget var att organisera och själf uppsätta — ty det var ej fråga om att endast göra ett komitéarbete, utan äfven att verkställa resultatet af detta arbete — att, säger jag, värfva, organisera, inexercera och på ett möte presentera det första ingenjörskompani, som funnits i Sverige. Under min generalstabstid var det också en komité, som satt många, långa år och arbetade utan något annat resultat än ett förslag, som aldrig slutade, rörande svenska arméns tjänstgöringsreglemente i tre delar. När krigsministern såg, att det ej blef något resultat, befalde han mig att jemte sig personligen uppgöra hela detta reglemente, och det blef också efter få månader gjordt i de tre delar, som sedermera egde bestånd i 30

Ang. utredning om stats-tjänsters för-ening med andra tjänst-befattningar.
(Forts.)

Ang. utredning om stats-tjänsternas för- ening med andra tjänst- befattningar.
(Forts.)

är, tills nu för några år sedan ett nytt, byggdt på detta af oss samarbetade reglemente, utkom, såsom kammaren kanske har sig bekant.

Frågan om komitéväsendet är sålunda en fråga, som ovilkorligen eger sammanhang med den ringa tjänstgöring, som i synnerhet de högre tjänstemännen i deras respektive embetsverk ådagalägga. I herr Hedins motion finnas framlagda några få, ehuru allt för få bevis på sådana komitéer, hvilkas arbeten ovilkorligen hade kunnat utföras inom vederbörande embetsverk, men som kostat staten ansenliga summor. Jag skall anhålla att få redogöra för hvad bara de senaste tio årens komitéer hafva kostat statsverket. Sålunda finna vi enligt Riksdagens revisorers berättelser om revisionen af statsverket en särskild afdelning, som upptager kostnader för komitéer, och dessa kostnader utgjorde år 1884, då antalet komitéer var 12 stycken, 206,969 kronor, 1885 för 15 komitéer 231,019 kronor, 1886 för 14 komitéer 254,415 kronor, 1887 för 15 komitéer 96,860 kronor, 1888 för 24 komitéer (troligen för flera år) 384,447 kronor. Uppställningen är så otydlig i de första revisionsberättelserna, och formuläret har ändrats i de senare. Jag tror att den angifna summan för 1888 är för hög, och jag har, som sagdt, upptagit den till 384,447 kronor. År 1889 utgjorde kostnaden för 17 komitéer 131,541 kronor, 1890 för 21 komitéer 115,998 kronor, 1891 för 30 komitéer 119,986 kronor, 1892 för 26 komitéer 121,925 kronor, 1893 för 21 komitéer 94,544 kronor, och dessutom 15 komitéer, som under revisionsåret reglerats och följaktligen icke upptagits i löpande årets kostnader, för en kostnad af omkring 142,448 kronor. Sålunda uppgår sammanlagda kostnaden för komitéer under dessa tio år till 1,900,153 kronor.

Om regeringen, som väl sannolikt är, i fall kamrarna nu enas om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, kommer att verkställa en undersökning af förhållandena, vore det att önska, att denna komme att sträcka sig mycket längre hvad beträffar komitéväsendet och att, i stället för att upptaga årskostnaden, man finge för den af Kongl. Maj:t tillsätta komitén uppgift på huru länge den varit i verksamhet samt den summariska kostnaden för densamma. Derigenom kunde sedan vara klart för en hvar inom Riksdagen, huru dessa komitéarbeten gestaltat sig.

Här om någonsin borde en rättelse göras, så att de lägst aflönade, de yngre och de extra ordinarie tjänstemännen finge mindre bördor och större godtgörelse och de högre deremot mera arbete och förbud mot alla tjänstebefattningar i enskild riktning.

Slutligen skall jag bedja kammaren hafva tålmod, ty jag vill äfven, då jag anser sådant alldeles nödvändigt, behandla tjänstemännens ställning i politiskt hänseende.

Enligt statistisk handbok för 1895 funnos inom Första Kammaren 47 civile embets- och tjänstemän, 14 militäre och 8 prester, professorer och elementarlärare, summa 69 personer. Hela kammarens personal år 1894 utgjorde 148 personer — det är först vid denna riksdag, som antalet ledamöter i Första Kammaren svält ut till 150. Antalet embets- och tjänstemän utgjorde alltså 1894

39 procent af hela personalen i denna kammare. I Andra Kam- *Ang. utred-*
 maren funnos samtidigt 24 civile, och 7 militäre tjenstemän samt *ning om stats-*
 20 prester, professorer och elementarlärare, summa 51, som, jem- *tjensters för-*
 förddt med hela kammarens personal, 228, utgör 27 procent. *ening med*
 Herrarne inse deraf, att embets- och tjenstemän af alla klasser *andra tjenste-*
 och grader utgöra ett högst betydande element inom Riksdagen, *befattningar.*
 särskildt inom Första Kammarerna. Nyligen, den 11 februari i år, *(Forts.)*
 förekom i Svenska Dagbladet en artikel, som kom till en mycket
 högre siffra, nemligen inom Första Kammarerna 94 löntagare och i
 Andra 63, men jag antager att detta är en missräkning, beroende
 på att äfven inom Riksdagen varande numera pensionerade
 embets- och tjenstemän ingå i dessa summor. Detta är den enda
 förklaring jag kan gifva till att dessa siffror äro så mycket högre
 än uti statistisk handbok.

Det är intressant nog att se, hvad dessa embets- och tjenste-
 män i Första Kammarerna hafva för aflöning af staten. Antalet
 var år 1886 femtiosex personer, hvilka i olika former åtnjoto
 aflöning af staten.

Redan så tidigt som år 1886 uppgjorde jag en kalkyl, som
 upptog hvarje person inom kammarerna, och då kunde jag ej heller
 löpa någon fara att misstaga mig. Visserligen hafva 9 år förflutit
 sedan dess, men jag afser ju blott härmed att gifva kammarerna en
 idé om vigten och värdet af denna fråga. Vid 1886 års riksdag
 funnos in alles inom Första Kammarerna 56 embets- och tjenstemän,
 deribland 27 förtroendeembetsmän, hvilka, som herrarne veta,
 Konungen kan utan dom och ransakning entlediga från sina em-
 beten, när han pröfvar rikets bästa det fordra. Dessa personer
 drogo i aflöning under olika former följande belopp:

Löner.....	359,700 kronor.
Arfvoden.....	44,300 »
Tjenstgöringspenningar.....	27,100 »
Dagaflöning.....	7,050 »
Förvaltnings- och kostnadsbidrag.....	400 »
Öfriga aflöningsförmåner.....	18,015 »

Summa 456,565 kronor.

Jag har upptagit tjenstgöringspenningar. Det säges visser-
 ligen, och jag tviflar ej derpå, att tjenstgöringspenningarne pläga
 afstås under de fyra månaderna af riksdagen, dock hafva vi ett
 par bevis på att så ej alltid är förhållandet. Vi hafva nemligen
 en kongl. skrivelse af den 29 januari 1886, angående bibehållande
 af tjenstgöringspenningar för riksdagsmän, och en sådan i februari
 1887, hvilken senare är af ungefärligen följande innehåll: Med
 anledning af framställningar i fråga om arfvoden åt vikarier för
 åtskillige till riksdagsmän valde lärare vid allmänna läroverk har
 Kongl. Maj:t medgifvit, att för den tid af innevarande år, hvar-
 under, i följd af uppdrag att vara riksdagsmän, följande lärare vid
 allmänna läroverk, nemligen rektorerna G. V. Schotte i Nyköping,
 F. W. Dahl i Sölvesborg, C. F. Winkrans i Göteborg och J. A.

Ang. utredning om stats-tjensters för-ening med andra tjänste-befattningar.
(Forts.)

Sandberg i Oscarshamn samt lektorerna P. Waldenström i Gefle, N. Östling i Linköping, A. Rundback i Vexjö, R. Darin i Malmö och C. J. Blomberg i Hernösand äro förhindrade att sina tjänster bestrida, arfvoden åt deras vikarier må utgå af statsmedel utan annat afdrag i bemälda lärares aflöning än den på tiden för tjänstledigheten belöpande delen af det genom kongl. cirkuläret den 4 juni 1886 bestämda lönstillägget.

Den andra kongl. skrifvelsen, införd i Dagbladet för den 30 mars 1886 innehöll: att Kongl. Maj:t den 29 nästlidne januari medgifvit, att för den tid af innevarande år, hvarunder rektorn vid allmänna läroverket i Sölvesborg F. W. Dahl i följd af uppdrag att vara riksdagsman är förhindrad att sin tjänst bestrida, arfvode åt hans vikarie skall utgå af statsmedel utan annat afdrag å bemälda lärares aflöning än den på tiden för tjänstledigheten sig belöpande del af det genom kongl. cirkuläret den 5 juni 1885 bestämda lönstillägg.

Sannolikt finnas äfven andra bestämmelser i detta afseende utfärdade, men jag har ej observerat dem, och de kunna sålunda ej vara mig till någon nytta. Jag har upptagit dessa embets- och tjänstemän med deras aflöningsförhållanden för att dermed visa den ofantliga olägenhet i denna kammares sammansättning, som uppstår derigenom, att nära hälften eller åtminstone tredjedelen af kammaren har stor aflöning för sin verksamhet här och vi andra hafva icke något sådant. Detta är ej rättvist. Den som gör tjänst åt fäderneslandet bör äfven vara aflönad derför, synnerligast som mer än en tredjedel af kammaren har för sin riksdagsmannaverksamhet stora aflöningar under hela den tid de äro riksdagsmän. Detta gör, man må för öfrigt säga hvad som helst, en olika grundsats inom dessa två stora partier i Riksdagen.

Jag vill sluta med några förslag, som jag tror vara rigtiga. Om jag också ej skulle få se dem realiserade, kommer det sig deraf att det antagligen är sista riksdagen jag bevistar, och föga utsigt för mig finnes att blifva återvald. Men jag har under den tid af tjugu riksdagar, som jag tillhört denna kammare, lyckats genomdrifva mycket svårare ärenden, och det finnes nog mången, om ej många, som kanske upptaga min mantel i detta hänseende. Mig synes nemligen, att embets- och tjänstemäns riksdagsverksamhet borde regleras på följande sätt.

Förtroendeembetsmän borde icke vara valbara, hvarken till Första eller Andra Kammaren.

Jag tror det vore grannlaga mot dem, ty deras ställning till regeringen är af den art, att den lätt kan komma i kollision med deras riksdagsmannapligt. Jag, som är ganska gammal äfven i Riksdagen — jag började min riksdagsmannabana för öfver 50 år sedan — jag har sett exempel på huruledes höga förtroendeembetsmän blifvit straffade för sin sjelfständighet vid riksdagen. Hvad Konungens rådgifvare beträffar, hafva dessa, som bekant, rätt att yttra sig i alla ärenden såväl i Första som Andra Kammaren, och då vet jag sannerligen, ej hvarför de skola behöfva rösta i kamrarne, der många gånger — det är äfven här min erfarenhet

som talar -- deras röster fält utslaget i viktiga frågor. Jag tror att Konungens regering bör vara *öfver* partierna men ej handla med någotdera af dem.

Ang. utredning om stats-tjensters förening med andra tjänstebefattningar.
(Forts.)

Öfriga embets- och tjänstemän, af staten aflönade, borde, enligt min åsigt, såsom ledamöter af Riksdagen och under den tid de bevista densamma afstå från lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg m. m. Jag anser att alla Riksdagens ledamöter böra vara i samma kategori, på det att vi måtte hafva samma åsikter i många frågor och ej, såsom t. ex. nu är fallet, skiljas ifrån hvarandra i en så viktig fråga som den, hvilken nu föreligger.

Jag skulle hafva mycket, mycket mera att tillägga i denna viktiga, högst viktiga fråga, men min ålder och saknaden af faktiska uppgifter hindra mig derifrån. Jag skall därför ej längre taga kammarens tid i anspråk, utan slutar med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Casparsson: Från de ofattligt stora proportioner, som den föregående talaren gifvit åt den föreliggande frågan, skall jag söka att reducera den till de dimensioner, hvilka statsutskottet gifvit densamma. Utskottet har redan icke så obetydligt reducerat motionärens yrkande, och jag tror, att man skulle kunna hafva anledning ytterligare reducera det slut, hvartill utskottet kommit.

Utskottet säger i motiveringen på sid. 4 mycket riktigt, att "då utredning i berörda afseenden endast genom Kongl. Maj:ts försorg kan åstadkommas, torde Riksdagen böra härom göra framställning till Kongl. Maj:t och dervid tillika anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, hvilka åtgärder som kunna anses erforderliga till förebyggande af missbruk genom tjensters förening", men i klämman till den föreslagna skrifvelsen heter det mot slutet: "äfvensom jemte öfverlemnande af denna utredning för Riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, som kunna anses lämpliga till förebyggande af missbruk genom tjensters förening". För Riksdagen framlemnna förslag? Då Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägger förslag, är det naturligtvis för att få dem godkända, men att Riksdagen skulle begära, att Kongl. Maj:t i en ren administrativ fråga, hvori Kongl. Maj:t ensam eger att bestämma, skall för Riksdagen framlägga förslag -- det tycker jag dock vore väl långt gånget af Riksdagen.

Jag skulle för min del helst yrka afslag på hela skrifvelsen, men då statsutskottet utan någon reservation har föreslagit denna skrifvelse, och utskottet fått ett så mäktigt stöd som den föregående talaren, vill jag ej yrka rent afslag, utan blott bedja att få föreslå den omredigering af skrifvelsen, att efter orden "till sådan förening af tjenester af vederbörande pröfvas" måtte komma: "samt med anledning af denna utredning vidtaga de åtgärder, som kunna anses lämpliga till förebyggande af missbruk genom tjensters förening", så att den passus, hvilken innehåller begäran om framläggande af förslag för Riksdagen, måtte ur skrifvelsen utgå.

Herr Billing: Den föreliggande motionen har fått sin förbe-

Ang. utredning om stats-tjensters för-ening med andra tjänste-befattningar.

(Forts.)

redande behandling inom statsutskottets första och andra afdelning vid gemensamt sammanträde, och då jag hade den äran att fungera som ordförande vid detta gemensamma sammanträde, tillhör det mig närmast att besvara de anmärkningar, hvilka gjorts mot utskottets utlåtande.

Den förste talaren nämnde, att utskottet skulle hafva gått grundlagen för nära genom sitt sätt att behandla motionen i fråga.

Deremot ber jag få erinra, att då Riksdagens båda kamrar till statsutskottet hänskjutit behandlingen af herr Hedins motion n:o 86, och nu blott är föredragen första punkten af utlåtandet, hvilken endast berör denna den första af herr Hedins motioner, så har utskottet i den omständigheten, att motionen till utskottet remitterats, dermed jemväl fått Riksdagens uppdrag att behandla densamma. Har detta stridt emot grundlagen, så är det ej statsutskottets fel utan Riksdagens.

Den andre talaren i ordningen ordade om mångfaldiga saker, hvilka, såvidt jag kan förstå, ej stodo i något närmare sammanhang med det nu föredragna utlåtandet. Han gjorde det med sin vanliga frimodighet. Jag har ej samma mod och skall därför ej inlåta mig på de många ämnen, hvarom han yttrade sig. Bland det myckna, hvarom han talade, skall jag endast fästa mig vid två punkter.

Den punkten, som innehöll en mängd sifferuppgifter, ja, den får stå i protokollet för hans räkning och med stöd af hans välkända auktoritet — för min del sätter jag efter många bland dessa uppgifter ett stort frågetecken.

Samme talare fattade utskottets utlåtande så, som afsåge utskottet att begära, det Kongl. Maj:t ville tillsätta en komité för ärendets behandling. Detta har icke varit utskottets mening, utan utskottet har ansett, att Kongl. Maj:t kunde på annan väg inhemta de upplysningar, hvarom här är fråga, och så mycket mindre lär väl friherre Klinkowström anse eller kunna påstå att en komité vore för ändamålet erforderlig, som talaren sjelf nu, såväl som många gånger tillföre, för Riksdagen förmält, hurusom han ensam utfört tre komitéers arbeten, eller hvad tre komitéer ej mäktat utföra. Jag antager att, om Riksdagen godkänner detta utskotts-förslag, regeringen då ej lär undgå att fästa uppmärksamheten på den anvisning, som talaren gaf, huruledes och af hvem man skall kunna erhålla en fullt tillfredsställande utredning.

I afseende på hvad den tredje talaren i ordningen yttrade vill jag blott nämna, att ingen torde förundra sig öfver att, om Riksdagen anser att i det föreliggande ärendet någonting behöfver och bör göras och anser sig hafva anledning att i detsamma ingripa, ingen må väl då, säger jag, finna det underligt, om också Riksdagen vill se resultatet af sin framställda begäran och möjligen äfven hafva sitt ord med i laget.

Då ej något annat skäl mot utskottets förslag här anförts än det, som hemtats från grundlagssynpunkt, skulle jag ju egentligen ej hafva någon anledning att särskildt ingå i ärendets materia,

men jag ber dock att, då jag nu har ordet, äfven få yttra mig något om denna sida af saken.

Utskottets förslag skiljer sig mycket väsentligt från motionärens. Motionären yrkar, att statens embets- och tjänstemän skola utan inskränkning förbjudas att med sin tjänst förena ej blott statsbefattning af en viss art, utan befattning i allmänhet. Han yrkar, att den inskränkning, som i gällande löneregleringsbestämmelser förefinnes i förbudet mot att med ordinarie tjänstebefattning förena äfven annan tjänst än sådan å statens, Riksdagens eller kommunens stat, eller att förbudet icke gäller, såvida tjänsten "finnes icke vara hinderlig" för fullgörande af tjänstgöringen i förstnämnda befattning, måtte uteslutas, och han fordrar, att statens embets- och tjänstemän skulle under alla förhållanden förbjudas att med sitt embete förena befattning af utaf honom beskrefven art. Detta yrkande har utskottet icke velat biträda, utan har utskottet varit fullt enigt om att undanskjuta detsamma. Utskottet har ansett, att hvarken logiken eller rätten kan i detta hänseende ställa upp annan fordran på statens embets- och tjänstemän än den, att de icke åtaga sig tjänstebefattningar, hvilkas skötande verka hinderande på deras embetes utöfning. Mera kan staten icke hafva rätt att fordra, men naturligtvis kan staten ej heller fordra något mindre. Om staten fordrade mer än detta, vore det icke blott principiellt origtigt, utan det skulle också säkerligen vara ganska menligt för statens tjänster och dessutom för folket och samhällslifvet i allmänhet. Utskottet har nemligen icke kunnat finna det vara önskvärdt, att embets- och tjänstemännen skulle afskiljas från samhällslifvet och verksamheten derinom och bilda ett särskildt skrå för sig sjelfva, utan har utskottet i stället ansett, att statens tjänster vinna på att embetsmännen få en inblick i de olika arter af lif, som rör sig inom samhället. Äfven har utskottet ansett, att för alla de former af verksamhet, som nu begagna sig af embets- och tjänstemännens biträde, skulle vara skadligt, om detta skulle vara dem förmenadt, då dessa verksamhetsformer verkligen äro i behof af den insigt och erfarenhet, som i allmänhet endast är att finna hos embets- och tjänstemännen. Derfor har utskottet icke kunnat tillstyrka motionärens förslag.

Men å andra sidan kunde utskottet icke förneka, att till grund för förslaget låg något befogadt. Och jag tror icke, att någon medlem af kammaren finnes, som kan bestrida, att något befogadt finnes i klagan deröfver, att en del embets- och tjänstemän med sin tjänst förena alldeles för många och för mycket tid och krafter upptagande befattningar. Ingen är mer villig än jag att erkänna, att de svenske embets- och tjänstemännen i det stora hela och i de flesta fall sköta sina embeten med både skicklighet, nit och samvetsgrannhet. Men å andra sidan hvarken vill eller kan jag bestrida, att skäl finnas till klagan öfver att tjänstemännen i sina händer samla alltför många och alltför heterogena befattningar, för att icke skada häraf skulle komma.

Om nu detta sistnämnda är, såsom jag tror, ett obestriddigt faktum, synes det mig ej heller vara riktigt att försöka bestrida

Ang. utredning om stats-tjänstets förening med andra tjänstebefattningar.

(Forts.)

Ang. utredning om stats-tjensters för-ening med andra tjänste-befattningar.

(Forts.)

detsamma, synes det mig hvarken vara rätt eller nyttigt att helt enkelt tillbakavisa en sådan motion som den föreliggande. Gör man detta, tror jag icke, att man befinner sig på rättens och sanningens ståndpunkt. Ej heller tror jag, att dermed vinnes något i ena eller andra riktningen. Ty om man tillbakavisar en sådan framställning en gång, så, för den händelse i densamma ligger något af sanning och rätt, kommer den tillbaka och gör sig gällande.

Erkänner man det faktum, jag nu betonat, så frågas: huru skall man gå till väga? Möjlighet är att välja en af två vägar. Antingen kan man i den riktning, som motionären anvisar, eller någon liknande helt enkelt stryka ett streck öfver tillåtelsen för tjänstemännen att vid sidan af sin statstjänst sköta annan tjänstebefattning. Jag har redan talat om, hvarför icke utskottet och ej heller jag vill gå den vägen. Den andra vägen är den, att man, gillande den grundsats, som i allmänhet gjorts gällande i våra löneregleringsbestämmelser, ser till, huru densamma verkligen må få sin effektiva tillämpning. Det är denna väg, som utskottet har ansett vara den enda möjliga. Det är också den väg, som utskottet anvisat Riksdagen att nu besluta sig för. Utskottet anser, att då i löneregleringen står, att man icke får med sin statstjänst förena tjänstebefattning annat än om den icke är hinderlig för den förra, detta är med god ordning öfverensstämmande. Det anses att i de särskilda fallen en pröfning bör ske, huruvida åtagandet af en tjänstebefattning bör anses hinderlig för statstjänstens skötande eller icke, samt att denna pröfning icke bör öfverlemnas åt en hvar enskild vederbörande, så mycket mindre som denna individuella pröfning alltid måste taga intryck af den förmån, som den enskilda personen har af att åtaga sig tjänstebefattningen. Utskottet har ansett, att det måste tillhöra det särskilda embetsverkets chef att påtaga sig denna pröfning och att verkligen tillse, att de tjänstemän, som lyda under honom, icke åtaga sig andra tjänstebefattningar än som kunna skötas utan att hinder uppstår för deras statstjänsts behöriga bestridande. Detta synes mig icke vara mer än hvad rätt och billighet tillråda. Om nu detta sker, tror jag, att icke minst statens embets- och tjänstemän häraf skola draga fördel. Derigenom skola de befrias från en del af de många beställsamma rykten, som i hög grad öfverdrifva deras deltagande i enskilda företag. I sådant fall tror jag icke, att man vidare till Riksdagens protokoll skall kunna anföra så stora siffror på tjänstemäns inkomster af enskilda företag, som här i dag blifvit uppgifna. Jag tror, att följden häraf skall blifva, att sådana tjänstemän, som förena med sin statstjänst alldeles för många tjänstebefattningar, skola förmås att göra inskränkningar i detta hänseende, och att derigenom andra tjänstemän, som vid sidan af sin statstjänst hafva enskilda tjänstebefattningar och kunna sköta dem, utan att på något sätt deras statstjänst deraf försummas, skola bekräftas i sin ställning och icke på något sätt lida något intrång eller någon skada. Jag tror därför, att utskottets förslag verkligen har goda grunder för sig, och för den skull ber jag att få yrka bifall till detsamma.

Grefve Klingspor: Jag skall endast anhålla att få med några ord bemöta hvad den andre talaren i ordningen nämnde om komitéer. Han klandrade, att komitéer tillsattes, hvilka vore för statsverket synnerligen dyrbara. Ja, det är sant. Komitéerna äro ofta nog rätt stora och dyrbara. Men hvarför tillsättas de? Jo, just i följd af Riksdagens många och mångengångonödiga skrivelser. Om icke Riksdagen skrefve så mycket, behöfdes ju icke så många komitéer. Jag tror ändock, att på sista tiden rätt många frågor utredts utan komitéer. Vi hafva alldeles nyss haft erfarenhet derom. Bränvinsförsäljningsförordningen och utredningen om mellanrikslagen hafva tillkommit utan komitéer. Jag anhåller emellertid att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Ang. utredning om stats-tjensters för-ening med andra tjänstebefattningar.
(Forts.)

Herr Almström: I likhet med en föregående ärad talare tycker äfven jag, att utskottets motivering icke står i full öfverensstämmelse med första delen af klämman. Utskottet framhåller nemligen i motiveringen de olägenheter, som skulle uppkomma i följd af sådana åtgärders vidtagande, som i motionen äro föreslagna, och det synes mig som om det derför bort hemställa om afslag på motionen. Nu har utskottet inskränkt sig till att begära något helt annat än hvad motionären afsett, men det som föreslås synes mig vara af allt för obetydlig art att höra föranleda en skrivelse till Kongl. Maj:t. Jag är öfvertygad, att Kongl. Maj:t utan någon skrivelse från Riksdagen skall, i synnerhet sedan frågan varit under behandling i kamrarne, vidtaga sådana åtgärder, som kunna vara behöfliga för att vinna det syfte, som med skrifvelsen afses. Jag ber att, liksom en föregående talare, få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Reuterswärd: I olikhet med de två siste talarne ber jag att få yrka bifall till första punkten i öfverensstämmelse med det förslag, som af herr Casparsson blifvit framställt. För min del anser jag att mom. a) har goda skäl för sig, på sätt utskottet också i sitt betänkande har ansett. Men, då jag har ordet, skulle jag önska att få vända mig mot friherre Klinckowström. Många och mycket af hvad han yttrat har sin befogenhet, men i mångt och mycket vågar jag påstå, att han har gått för långt. Min öfvertygelse är att många af de komitéer, som varit tillsatta för att verkställa utredningar, som Riksdagen icke kunnat på egen hand göra, måhända hade kunnat vara öfverflödiga, då de statens embets- och tjenstemän, som närmast förstå att bedöma frågorna, skulle kunnat utreda dem. Och det är först på det sista decenniet, som man slagit in på den vägen, att snart sagdt hvarje fråga skall utredas af en komité, hvarigenom en onödig kostnad åsamkas statsverket. Således är jag derom fullkomligt ense med friherre Klinckowström. Men att, såsom han, vilja framkomma med den fordran, att vissa embetsmän skulle förbjudas allt arbete i enskild tjänst, anser jag vara öfverdrift. Jag tror, äfven att det för Riksdagen och riksdagsarbetet kan vara af synnerlig vigt, att just embetsmännen, som i allmänhet äro bättre inne i förvaltnin-

Ang. utredning om stats-tjensters för-ening med andra tjänste-befattningar.

(Forts.)

gens alla grenar än hvad vi kunna vara, finnas inom Riksdagens kamrar att tillgå för att der gagna med sin sakkunskap och lemna nödiga upplysningar. Allra minst i denna kammare har det visat sig fruktlöst att få inhemta embetsmännens sakrika upplysningar. Att vilja förmena förtroendeembetsman just i följd af denna sin egenskap att deltaga i en så vigtig funktion, som att äfven få representera svenska folket, kan jag för min del icke vara med om. Tvärtom tror jag, att det för vårt statslif och våra förhållanden är ytterst viktigt, att vi inom kamrarne hafva tillgång till all den sakkunskap, som dessa förtroendeembetsmän utan tvifvel ega.

Vidare har den ärade friherren formaliserat sig öfver att, under det vissa tjänstemän varit valde till riksdagsmän, statsverket fått betala deras vikarier. Om dessa tjänstemän har det sagts, att de äro svagt aflönade, och då de både önska och kunna vara det allmänna till gagn genom sin verksamhet inom Riksdagen, så ser jag ingenting ondt i att statsverket aflönar deras vikarier, för att på sådant sätt tjänstemän äfven på lägre platser i samhället må kunna vara Riksdagen till gagn.

Vidare har den ärade friherren uttalat, att förtroendeembetsmän icke borde få hafva plats inom Riksdagen, ej heller statsrådsledamöter. Ja, det är en fråga, som fordrar en grundlagsförändring, och kan sålunda icke gerna komma under debatt vid denna frågas afgörande. Emellertid då den ädle friherren uttalat det oberättigade i, att våra kamrar äro sammansatta af så många embets- och tjänstemän, så, ehuru jag icke räknas till deras klass, får jag dock säga, att vi kunna glädja oss åt att ega sådana embets- och tjänstemän, som Sverige har, ty mig veterligt utgöra de man kan säga en prydnad just för sin rättskaffenshet, sitt upplysta omdöme och sin rättrådighet i alla afseenden och kunna vara oss litet hvar till godt föredöme. Jag tror således, att man icke bör vid ett tillfälle sådant som detta kasta någon skugga på denna klass, som jag för min del sätter synnerligen högt. Jag ber att få yrka bifall till det af herr Casparsson väckta förslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten yrkats: 1:o) att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan; 2:o) af herr *Casparsson*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden "äfvansom jemte öfverlemnande af denna utredning för Riksdagen framlägga förslag till" utbyttes mot orden: *samt med anledning af denna utredning vidtaga*; och 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af herr Casparssons förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, hvarefter herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville antaga afslag till kontraposition i den blifvande voteringen och förklarade sig finna denna hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Jemväl i fråga om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten a) i statsutskottets utlåtande n:o 79 antager afslag å utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraposition i nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—53;

Nej—35.

Till följd häraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten a) af sitt utlåtande n:o 79 med den af herr Casparsson föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—68;

Nej—19.

Punkten b).

Herr von Strokirch: På skäl, som redan anförts vid punkten a), yrkar jag afslag äfven å denna punkt b).

Ifrågasatt utredning om embets- och tjänstemäns dagliga tjänstgöringstid.

Ifrågasatt utredning om embets- och tjänstemäns dagliga tjänstgöringstid.
(Forts.)

Herr Billing: Jag anser mig vara skyldig att yrka bifall till den föredragna punkten, och då icke några skäl hafva blifvit anförda emot den, har jag icke heller något att vända mig emot. Jag ber blott att få fästa uppmärksamheten på, att utskottet i sin motivering tydligen visat, att utskottet icke anser det vara riktigt eller lämpligt att för tjänstemän i allmänhet bestämma någon viss arbetstid på arbetsrummet, utan medgifver, att med afseende på en stor del af tjänstemännen det är fördelagtigare för tjensten att, såsom hittills skett, de utföra sitt arbete i hemmet. Utskottet har i sin motivering visat, att det hufvudsakligen syftar på cheferna i embetsverken och på de lägsta tjänstemännen. Utskottet har endast betonat, att det anser, att det bör vara någon viss tid, då chefen för embetsverket är att anträffa på sitt embetsrum, och att å andra sidan sådana tjänstemän, med hvilka allmänheten har att meddela sig för att inhemta upplysningar, också viss tid äro att träffa på arbetsrummet, så att man kan vara viss om, att, i fall man på denna tid söker en sådan tjänsteman, man också träffar honom derstädes. Således har icke utskottets mening varit att på något sätt uttala önskan om, att viss arbetstid skulle för tjänstemännen i allmänhet bestämmas. Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten c).

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

Föredrogs å nyo andra särskilda utskottets den 4 och 6 innevarande maj bordlagda memorial, n:o 3, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 1 af utskottets utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete samt afgifna motioner i ämnet.

Herr Sandberg: Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att uttala min farhåga för, att de i särskilda utskottets sammanjemkningsförslag förekommande orden "efter vidtagande af erforderlig utredning" kunna föranleda tillsättande af en ny komité i frågan. Det synes mig synnerligen tvifvelaktigt, om de många komitéerna under de senare åren hafva medfört ett gagn, motsvarande den stora kostnaden för desamma. Jag tror nästan, att detta stora antal komitéer icke utan skäl kan anses såsom en kräftskada inom vårt land. Jag inser visserligen mer än väl, att dessa komitéer bereda tillfälle för vederbörande att genom ledamotskap i komitéerna belöna politiska anhängare och möjligen

äfven vinna politiska motståndare, men om detta är så synnerligen bra, derom torde meningarna vara mycket delade. Jag anser för min del bättre, att ingen skrivelse i denna fråga kommer att afgå till regeringen, än att en skrivelse aflåtes, som möjligen åstadkommer en ny komité. Jag yrkar afslag.

*Ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.*

(Forts.).

Herr Dickson, Robert: Under det att Första Kammaren icke ifrågasatt någon ny utredning, har Andra Kammaren anhållit, att Kongl. Maj:t behagade låta föranstalta om ytterligare utredning i ämnet och inkomma med det förslag, hvartill en sådan utredning kunde gifva anledning. Det har då varit nödvändigt att finna något förslag, som kunde ligga deremellan, och utskottet har trots sig finna detta i en anhållan, att Kongl. Maj:t behagade taga frågan under förnyad pröfning, samt efter vidtagande af erforderlig utredning för Riksdagen framlägga det förslag, Kongl. Maj:t kunde finna påkalladt. I de orden har, åtminstone efter utskottets mening, legat, att det icke skulle behöfvas någon komité, utan endast en sådan utredning, som Kongl. Maj:t har tillfälle att genom embetsverken åstadkomma. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt de yrkan- den, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande memorial hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upp- repades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda betänkande n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 41 om vissa förändringar i gällande förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m.

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande betänkande skulle punktvis företagas till afgörande och punkten 1 sålunda, att först föredroges paragrafvis de af utskottet föreslagna stadganden och derefter utskottets hemställan, äfvensom att de sär- skilda paragraferna icke skulle uppläsas, med mindre än att ordet begärdes vid någon paragrafs uppnämmande.

Punkten 1.

Utskottets förslag till ändrad lydelse af nedannämnda §§ i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891.

*Förslag till
ändringar i
förordningen
ang. vilkoren
för försälj-
ning af
bränvin m. m.*

§§ 7, 8, 9, 10, 11, 15 och 17.

Godkändes.

Första Kammarens Prot. 1895. N:o 32.

Förslag till
ändringar i
förordningen
ang. vilkoren
för försälj-
ning af
bränvin m. m.
(Forts.)

§ 18.

Mom. 1.

Herr Boström, Filip: Kongl. Maj:t har i 1 mom. af den nu föredragna 18 § föreslagit, att delegarne i bränvinsbolagen i städerna skulle bestå af 6 personer, af hvilka åtminstone 4 borde vara boende i staden, men bevillningsutskottet har utan någon reservation föreslagit, att denna siffra skall höjas så, att antalet delegare i bolaget skall vara 12, af hvilka åtminstone 8 böra vara boende i staden. För min del tror jag visserligen, att det af bevillningsutskottet föreslagna antalet kan vara mycket lämpligt i större städer, men jag är likvisst öfvertygad om, att i en massa mindre städer och samhällen ett sådant antal är ofantligt svårt att åstadkomma, och det kommer säkert att visa sig i praktiken, att, i fall utskottets förslag antages, sådana bolag der icke kunna åstadkommas. Jag tager mig därför friheten föreslå, att Kongl. Maj:ts förslag med afseende å antalet delegare i bolaget måtte af kammaren antagas.

Herr Cavalli: Det är naturligen svårt att säga, hvilken siffra, som kan vara lämplig. Den ene kan finna siffrorna 12 och 8 lämpliga och den andre siffrorna 6 och 4, som Kongl. Maj:t föreslagit. Då yttrande öfver Kongl. Maj:ts proposition kom in till utskottets plenum från vederbörande afdelning, hade man på afdelningen enats om att höja antalet med hänsyn till de af afdelningen därför anförda omständigheter, bland hvilka Riksdagens skrifvelse den 9 maj 1894 spelade den hufvudsakliga rollen. För utskottet är det naturligen temligen likgiltigt, hvilket antal, som bestämmes, men jag anser mig dock böra yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Jag tror nog också, att det kan vara temligen likgiltigt för utskottet, om den ene eller andra siffran godkännes, men jag tror bestämdt icke, att det är likgiltigt med afseende å möjligheten att förverkliga bestämmelsen i 18 § 1 mom., att bolaget "skall hafva till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och öfvervaka minuthandeln med och utskänknigen af bränvin inom staden". Det är alldeles påtagligt, att ju flera delegarne kunna blifva i detta bolag, och ju flera ledamöter kunna sättas i dess styrelse, desto större är garantien för, att det icke blir något privat affärsbolag, som icke ser efter något annat än att drifva affären så affärsmessigt som möjligt. Jag ber därför att få förena mig med den föregående talaren och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekdahl: I likhet med den förste talaren kan jag icke annat än bedja att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. I de smärre städerna, och äfven i köpingar, är det nästan en omöjlighet att åstadkomma ett af 12 medlemmar bestående utskänkningsbolag,

emedan man icke kan förmå så många lämpliga personer att ingå i bolaget. De, som mest ifra för sedligheten, säga absolut nej. De vilja icke befatta sig med något, som rör försäljning af bränvin. Nej, säga de, det få ni andra sköta sjelfva. Jag vet, såväl från det samhälle, jag tillhör, som äfven från andra orter, att det varit mycket svårt att förmå endast några få ledamöter att åtaga sig denna handtering, och jag är säker på, att om antalet skulle blifva så stort som bevillningsutskottet föreslagit, så är detta detsamma som att icke något bolag kan komma till stånd på de smärre platserna, och det syfte, som lagen har med dessa bolag, nemligen att försäljningen skall skötas i sedlighetens intresse, blir då helt och hållet förfeladt. Det kan icke åstadkommas något bolag, utan rättigheterna komma att säljas på auktion, och då blir den sista villan värre än den första, i det bränvinsfloden släppes helt och hållet lös. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Förslag till
ändringar i
förordningen
ang. vilkoren
för försälj-
ning af
bränvin m. m.
(Forts.)*

Herr Billing: De två talare, som förordat bifall till utskottets förslag, hafva sin erfarenhet från rikets andra och tredje stad, men jag tror, att alla, som hafva sin bostad i våra smärre städer, skulle beklaga, om utskottets förslag vunne framgång. Jag ber att på det lifligaste få instämma i den förste talarens yrkande.

Herr Berg, Lars: Afven jag ber att få gifva till känna den erfarenheten från de norrländska städer, der jag vistats, att det är med stor svårighet förenadt att få till stånd sådana bolag som de ifrågavarande. Jag har sjelf suttit såsom ledamot i ett sådant s. k. moraliskt bränvinsbolag, och det är, enligt mitt förmenande, icke lätt och knappast möjligt att i vanliga småstäder åstadkomma ett så stort antal bolagsdelegare som 12. Det är redan ganska mycket, om man kan få 6 personer, som i sedlighetens intresse offra tid och riskera sina penningar för att ordna bränvinshandeln. Det är på dessa skäl, som jag anser Kongl. Maj:ts förslag vara väl grundadt, och hvarför jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Sandberg: Jag ber endast få uttala, att min erfarenhet är motsatt den siste talarens. Jag tror icke, att det i någon stad möter synnerlig svårighet att få 12 personer såsom delegare i sådant bolag; och får jag därför förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande moment yrkats, dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Boström, Filip*, att momentet skulle godkännas med den ändring, att ordet "tolf" utbyttes mot *sex* och ordet "åtta" mot *fyra*.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på god-

Förslag till ändringar i förordningen ang. villkoren för försäljning af bränvin m. m. kännande af herr Boströms förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sandberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner bevillningsutskottets förslag till ändrad lydelse af § 18 mom. 1 i förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes förslaget med den af herr Filip Boström påyrkade ändring.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—20;

Nej—61.

Mom. 2—7.

Godkändes.

Mom. 8.

Herr *Asker*: Lika med reservanterna anser jag, att den af Kongl. Maj:t ifrågasatta lydelsen af nu föredragna moment är att föredraga framför utskottets förslag. Skall nemligen bestämmelsen derom, att bolaget skall ställa sig till efterrättelse de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelade föreskrifter, blifva fullt effektiv, är det icke till fyllest, att, på sätt utskottet föreslagit, Kongl. Maj:ts befallningshafvande må kunna genom användande af lämpligt vite göra sig hörsammad. Det är för herrarne litet hvar bekant, att en del bolag, för att bereda de samhällen, inom hvilka de verka, fördelar, sökt att på olika sätt kringgå nu gällande lag; och då jag fruktar för, att, huru stränga bestämmelserna än må vara uti de nu ifrågasatta förändringarna i förordningen, bolagen i allt fall fortfarande komma att hafva nyssnämnda mål i sigte, tror jag, att försigtigheten bjuder, att lemna Kongl. Maj:ts befallningshafvande befogenhet att på det sätt återkalla ett bolags rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin, att samma rättighet skall med löpande försäljningsåret upphöra. De skäl, som reservanterna anfört mot de af utskottet uttalade be-

tänkligheter i fråga om ett dylikt bemyndigande för Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hafva också, åtminstone för mig, syntts fullt tillfredsställande. I följd af hvad jag sålunda anförde, får jag vördsam samt yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i nu föredragna moment.

Förslag till ändringar i förordningen ang. villkoren för försäljning af brännvin m. m.
(Forts.)

Herr Cavalli: I den Kongl. Maj:ts proposition angående ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen vidfogade redogörelse från kongl. finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå finnes en mycket fullständig och förtjenstfullt utarbetad utredning angående ifrågavarande bolag. Den visar mycken fyndighet hos åtskilliga bolagsstyrelser och ådagalägger, att det vackra målet, som stälts för dem, icke alltid varit ledstjernen samt att någon gång, visserligen icke alltid, enskild vinning spelat större rol än sedligheten. Den kongl. propositionen vill täppa till smygbalen, genom hvilka bolagens rörelse kan gå i en annan riktning än afsedt varit. Propositionen har gjort detta ganska fullständigt, men dess tillämpning kräver, att dess bestämmelser kunna göras effektiva. Kongl. propositionen har velat åstadkomma denna effektivitet icke blott genom rätt att förelägga lämpliga viten, utan äfven genom att lemna Konungens befallningshafvande rätt att för tredskande bolag indraga försäljningsrättigheten.

Det är egendomligt, att utskottet, då det i öfrigt in amplissima forma tillstyrker den kongl. propositionen, icke vill taga denna konsekvens, en konsekvens, utan hvilket förslaget icke har så mycket värde, ty i närvarande stund hafva dessa missbruk, om hvilka redogörelsen talar, kunnat flörera under en författning, enligt hvilken Konungens befallningshafvande hafva rätt att förelägga viten. Nu måste man vidtaga strängare åtgärder. Vill man det ena, måste man taga det andra.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Wieselgren: På de af den föregående talaren anförda skäl yrkar jag bifall till punkten, sådan den föreslagits af Kongl. Maj:t. Jag tror visserligen icke, att den så ofta skall tagas i anspråk denna rätt, som i det kongl. förslaget lemnas Konungens befallningshafvande, men jag tror, att just detta att rätten gifvits Konungens befallningshafvande skall verka ganska kraftigt till förekommande af sådana snedsprång, som vissa bolag, enligt hvad erfarenheten visat, kunnat tillåta sig. På denna grund tror jag, att det skulle vara mycket oklokt att förmildra den af Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagna bestämmelsen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande det nu föredragna momentet endast yrkats, att det samma skulle erhålla den lydelse, som Kongl. Maj:t föreslagit.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af momentet med den lydelse utskottet föreslagit samt vidare på bi-

fall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

§§ 20, 21, 22, 38 och 41.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af de särskilda paragraferna.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 sislidne april och den 1 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 8 angående motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för åstadkommande af en fortskyndad och ändamålsenlig folkskolestatistik, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande föreslagit;

och som Andra Kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, ärendet till Andra Kammaren återlemnas till förnyad behandling.

Föredrogos ej mindre Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 nästlidne april och den 1 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om omarbetning af kongl. kungörelsen angående förändrade instruktioner för direktioner, läkare och sysslomän vid länens lasarett och kurhus af den 21 oktober 1864, än äfven ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag n:o 270, med delgifning af sistnämnda kammares beslut öfver dess andra tillfälliga utskotts betänkande n:o 25, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta ämne.

Första Kammaren biföll hvad dess tillfälliga utskott i utlåtandet n:o 9 hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till lag an-

gående in- och utländska försäkringsanstalters verksamhet i Sverige, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 2 och 3 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder till förekommande af förvexling mellan den nya blänkyren vid Sandhammaren och andra i granskapet befintliga fyrar.

Om fyrbelysningen vid Sandhammaren.

Herr Törneblad: Det är nu andra gången, som denna fråga varit dragen under kammarens pröfning. I fjol afslogs biträdandet af ett Andra Kammarens liknande beslut efter en kort debatt och under ett litet besökt sammanträde. Nu har Första Kammarens tillfälliga utskott afstyrkt Andra Kammarens utskotts hemställan, och jag vill till följd häraf icke göra något yrkande, men jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten derpå, att, såsom dels af Andra Kammarens utskotts utredning, dels af Första Kammarens utskotts utlåtande framgår, denna fråga är ganska behjertansvärd. Också säger Första Kammarens utskott, att det funnit ett ganska allmänt missnöje med anordningarna vara rådande "och, då ärendet derjemte ådragit sig den stora uppmärksamhet, som det gjort, ej kan anse annat än önskligt, att vederbörande myndighet må få sig ålagdt att fullständigt utreda densamma och, om sådant visar sig ändamålsenligt, vidtaga åtgärder till de öfverklagade fyranordningarnas förbättrande, saknar dock behörig fackinsigt för att tilltro sig afgöra, huruvida tillräckliga skäl i öfrigt föreligga för en framställning till Kongl. Maj:t i ett ämne, som framför många andra för ett riktigt bedömande kräfver dylik insigt."

Hvar och en, som genomläser denna motivering, måste komma till insigt om att Första Kammarens utskott egentligen önskar skrifvelsen, ehuru det icke vågat framställa förslag derom. Jag vågar icke heller göra det — jag har ännu mindre fackinsigt än utskottet — men jag har både i fjol och i år af personer, som navigera dessa farvatten, hört tillräckligt för att kunna inse, att det verkligen förefinnes missnöje. Då vidare Första Kammarens utskotts motivering är så pass stark som den är, om jag tolkar den rätt, samt Andra Kammaren förnyat sitt beslut i ämnet, så är jag fullt öfvertygad, att vederbörande åt saken egna tillbörlig uppmärksamhet. Och då jag vidare icke är en vän af skrivelser i onödan, faller det mig så mycket mindre in att göra något yrkande, som jag hoppas, att, det oaktadt, hvad som sagts skall hafva det goda med sig, att frågan får tillbörlig utredning.

Herr Cavalli: Anledningen, hvarför jag begärt ordet, är, att den förre talaren icke gjorde något yrkande. Jag skall göra det och hemställa om bifall till Andra Kammarens utskotts utlåtande. Lika med utskottet saknar jag fackinsigt för bedömande, huruvida

Om fyrbelys-
ningen vid
Sand-
hammaren.
(Forts.)

tillräckliga skäl för en ändring förefinnas, men jag känner, att upprepade klagomål blifvit framställda mot dessa fyrar. Jag har hört dessa anmärkningar framställas af personer, som ega nautisk insigt. På dessa grunder och då här icke är fråga om ett beslut af Riksdagen i sjelfva saken, utan blott begäran om en utredning i ämnet, har jag framställt yrkandet.

Herr Ölander: Då detta ärende förevar vid förra riksdagen, var jag ledamot i det utskott, som behandlade detsamma, och ehuru vi voro mycket emot att förorda bifall till den föreslagna skrifvelsen, då vi tyckte, att vi hade alltför ringa insigt i frågan och saknade erforderlig fackkunskap för sakens bedömande, så måste vi, sedan vi inför utskottet hört personer, hvilka voro fullt förtrogna icke blott med fyrar i allmänhet, utan särskildt med den led, om hvilken här är fråga, böja oss för den utredning, vi sålunda erhöilo. Derigenom ådagalades tydligt den fara, som är förenad med den af lotsstyrelsen verkställda förändringen af Sandhammarens fyr, och foljden häraf blef, att vi funno oss föranlättna att föreslå kammaren att biträda Andra Kammarens beslut, som var lika med dess beslut i år.

Första Kammaren biföll emellertid icke detta betänkande. Beslutet härom fattades i en hastig vändning. Det var sent på riksdagen och sent på aftonen som frågan förekom. Jag kan icke neka, att jag var mycket ledsen öfver detta resultat.

Läser man det nuvarande utskottets utlåtande och dess utredning, kan man icke annat än förvåna sig öfver det slut, hvartill utskottet kommit. Om man följer betänkandets innehåll ända till klämman, måste man ovilkorligen vänta sig, att det skall sluta med ett tillstyrkande. Det är en ganska egendomlig historia med hela denna fyrfråga. Som herrarne veta, utgör Sandhammaren Skånes sydligaste udde. Midt emot ligger Bornholm, och mellan denna ö och Sandhammaren går den stora farleden fram. Före 1860 fans icke någon fyr på Sandhammaren. Också förefollo der oupphörliga skeppsbrott med stora förluster af gods och menniskolif. Detta föranledde Riksdagen att taga frågan i sin hand och gå in till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för förebyggande af dylika olyckor. Med anledning häraf inrättades Sandhammarens fyr 1860, och den har derefter i sitt ursprungliga skick qvarstått till 1891, under hvilken tid den gjort sin tjänst till alla sjöfarande stora belåtenhet. Också hafva under denna tid, så vidt man vet, skeppsbrott aldrig egt rum till följd af förvexling mellan denna fyr och den på andra sidan farleden å Bornholm belägna Hammerens fyr. Denna var en blänkfyr, under det att Sandhammarens var s. k. dubbelfyr, 2:ne ljus med stadigt sken. Dessa fyrar voro sålunda mycket lätta att skilja från hvarandra.

Såg den seglande en blänkfyr, kunde han ej tvifla på, att det var Hammerens fyr på Bornholm. Såg han åter en dubbelfyr, visste han, att det var Sandhammarens. Det var således lätt för de sjöfarande att styra riktig kurs mellan dem båda. Detta fortgick till 1891. Då fastes uppmärksamheten på, att dubbelfyren vid

ett tillfälle visade ett enda fast sken. Detta inträffar nemligen, då man befinner sig i den linie, de båda fyrarna göra, då den ena skymmer den andra. Man befarade då, att den, för hvilken de båda fyrarna visade sig på detta sätt, skulle kunna förvexla nämnda fyr med annan, i närheten befintlig enkelfyr. Dessa farhågor voro emellertid öfverdrifna, ty det var ju allenast på en mycket kort sträcka, de båda fyrarnas sken kunde sammanfalla. Fortsattes färden, skulle man inom kort hafva insett sitt misstag. För öfrigt finnes i närheten ingen enkelfyr med fast sken, med hvilken Sandhammarens kan förvexlas. Emellertid gäfvos dessa farhågor lotsstyrelsen anledning att ingå till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af den enligt styrelsens åsigt vilseledande dubbelfyren. Kongl. Maj:t afslog dock till en början denna begäran. Men året derpå, då lotsstyrelsen förnyade sin begäran, medgaf Kongl. Maj:t den begärda förändringen. Då ändringen skulle ske i syfte att Sandhammarens fyr ej skulle förvexlas med Hammerens blänkfyr, var det sätt, som valdes härför, nemligen att göra äfven Sandhammarens fyr till blänkfyr, tydligen icke det lämpligaste. Det dröjde också icke länge, förr än olägenheterna här af visade sig. 1891 skedde en strandning på grund af förvexling af de båda fyrarna, 1892 likaledes en, 1893 två och 1894 två, allt af samma orsak. Den sista egde rum den 25 oktober 1894, då holländska skeppet Albertina strandade.

Om fyrbelysningen vid Sandhammarens.
(Forts.).

Med anledning af denna förändring och de dermed förenade farorna för de sjöfarande hafva ej mindre än 269 fartygsbefälhafvare och skeppsredare, åtskilliga assurancesbolag och assurancesföreningar m. fl. hos vederbörande påvisat dessa förhållanden och irambållit nödvändigheten af ändring härutinnan. Alla hafva med en mun uttalat sig till förmån för dubbelfyrens återställande och framställt olägenheterna och farorna af den nya blänkfyren. Lotsstyrelsen afvisar emellertid dessa kraf dermed, att det är så stor skilnad mellan Sandhammarens och Hammerens fyrar, att de icke kunna förvexlas. Den erinrar om att Sandhammarens fyr visar $1\frac{1}{2}$ sekund ljus och $3\frac{1}{2}$ sekund mörker, under det Hammerens fyr visar 23 sekunder ljus, 2 sekunder mörker, 3 sekunder ljus, så åter 23 sekunder ljus o. s. v., och dermed anser den all förvexling omöjlig. Ja, detta kan ju låta säga sig, då vädret är lugnt och klart och man kan stå med kronometern i ena handen och det nu omnämnda programmet i den andra, men i mörker, regntjocka och storm torde ett sådant tillvägagående vara ganska vanskligt.

I alla fall är det ett faktum att förändringen medfört faror och olägenheter af den art, jag angifvit, och jag behöfver endast åberopa utskottets egna skäl, då jag nu yrkar, att kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Friherre von Otter: Frågan, huruvida denna fyr bör ändras eller icke, kan hafva sina sidor, men det finnes en omständighet, som enligt mitt förmenande bör vara bestämmande för kammaren, och denna är, hvad kammaren förut uti förevarande hänseende hos Kongl. Maj:t i en underdånig skrifvelse begärt. År 1888 aflät

Om fyrbelys-
ningen vid
Sand-
hammaren.
(Forts.)

nemligen Riksdagen till Kongl. Maj:t en skrifvelse, deri anfördes bland annat följande: "Riksdagen anser derför det vara bäst, att Eders Kongl. Maj:t, med bibehållande af sin konstitutionella rätt att bestämma fyr- och båkafgiften, också sjelf, utan Riksdagens inblandande, tillser, att med dessa medel icke blott säkerhetsanstalterna underhållas och utvecklas, utan jemväl för personalen de aflönings- och pensionsförmåner beredas, på hvilka den kan anses hafva skäligt anspråk."

Då Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärt, att Kongl. Maj:t måtte taga dessa frågor om hand utan Riksdagens inblandning, ehuru det då blott gälde ekonomiska spörsmål, som Riksdagen ju dock kunde vara i tillfälle att bedöma, så hemställer jag, om det kan vara rätt, att Riksdagen nu genom en skrifvelse inblandar sig i frågan, huru fyrarna skola vara beskaffade. Detta utgör för mig ett tillräckligt skäl att biträda utskottets förslag.

Hvad nu sjelfva den föreliggande frågan beträffar, så tror jag, att åtskilligt deri kan sägas både för och emot. Vill man betrakta den ifrågavarande fyren såsom en *hafsfy*, så tror jag den är riktig såsom den är, men betraktar man den såsom en *kustfy*, d. v. s. såsom tjänande till mera omedelbar ledning för fartyg, som passera längs kusten, så tror jag, att den förutvarande bör tillerkännas företräde. Den nuvarande fyren har nära $4\frac{1}{2}$ gånger så starkt sken som den gamla, och deraf följer, att den för en seglare, som är ute till hafs, är af mycket större nytta än den gamla. Dessutom var förhållandet, såsom redan anmärktes, efter hvad jag tror af herr Ölander, att i en viss direktion de båda gamla fyrarnas ljus sammanföllö och området, der ljusen sålunda sammanföllö, vidgades, ju längre man kom från kusten. Allt nog, jag får säga, att jag anser fyren såsom den är hafva företräde framför de två förutvarande fyrarna såsom hafsfy.

Dessutom är att märka, att man till följd af fyrteknikens utveckling börjat allt mera afskaffa dubbelfyrarne. Man har nått en sådan fulländning i fråga om fyrlyuset, att man icke gerna vill bibehålla dubbelfyrarne, och det är endast undantagsvis man numera på främmande länders kuster finner någon dubbelfyr.

Om jag nu kommer till frågan, hvarför ur kustfartens synpunkt de två fyrarne kunna hafva företräde, så torde detta bäst kunna åskådliggöras med ett exempel. Om en person reser fram på en väg och blir upplyst om, att det växer två träd, der han skall taga af, så är denna anvisning mera tydlig för honom, än om man säger honom, att der han skall taga af växer ett enda visst träd, en ek eller en bok. Det är lättare att igenkänna stället, om han vet, att der växa två träd, än om det blott är ett, i synnerhet om han skall se efter, hvad det är för ett slags träd. På samma sätt är det här; man måste nu anstränga sig mera för att kunna bestämdt säga "detta är Sandhammaren", under det man förr, genast man såg de två ljusen, visste, att det var denna fyr.

Det är dock mycket kinkigt att på svenska kusten, der hela antalet fyrar uppgår till 250 och det deribland finnes bortåt 100 större fyrar, inrätta hvarje särskild fyr så, att det icke är någon

möjlighet att misstaga sig på den. Om man genomgår strandningsstatistiken, skall man finna, att det ofta sagts, att strandning egt rum till följd af förvexling af fyrar. Detta är en sak, som icke kan hjälpas, hvarför jag ej kan finna, att detta särskilda fall bör kunna gifva anledning till en skrivelse till Kongl. Maj:t. Jag är fullt öfvertygad om, att, i fall det är möjligt att ändra Sandhammarens fyr så, att den lättare kan särskiljas från Hammeren, detta ändock kommer att ske, men jag vill tillika påpeka, att det icke är blott den svenska lotsstyrelsen, som anser, att man icke rimligtvis bör kunna göra en förvexling mellan Sandhammaren och Hammeren, utan att chefen för det danska fyrväsendet i en officiell skrivelse, som jag sett, förklarar, att, ehuru han icke förstode, huru det vore möjligt att förvexla de båda fyrarne, danska lotsverket dock vore villigt att vid Hammeren inrätta ytterligare en fyr, på det att ett sådant misstag ännu säkrare måtte undvikas.

Det af mig först anförda skälet, att Riksdagen förut begärt att icke blifva inblandad i lotsverkets ekonomi, är emellertid för mig ett tillräckligt skäl att hemställa, det Riksdagen nu icke bör inblanda sig i denna rent tekniska angelägenhet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Crusebjörn: Det har naturligtvis varit ganska svårt för utskottet, som icke räknat någon fackman bland sina ledamöter, att yttra sig i en fråga, som i likhet med denna för ett bedömande kräver stor fackinsigt. Det är ock gifvet, att man i första rummet får taga hänsyn till hvad fackmän i frågan yttrat, och det var ej, såsom talaren på vesternorrlandsbanken sade, i en hastig vändning som Första Kammaren i fjol afböjde ett liknande skrivelseförslag utan det var just på grund af ett synnerligen utredande anförande af en i denna kammare då sittande fackman.

Nu har väl å andra sidan talaren på vesternorrlandsbanken ansett sig i olikhet mot utskottet här besitta en ganska stor fackinsigt, eftersom han ingick i ett detaljeradt bedömande af anordningarne vid den ifrågavarande fyren. Utskottet hade, som jag sade, icke någon stor fackinsigt, men genom studier i handlingarne hafva vi emellertid kommit till så mycken kändedom, att jag kan påvisa, att den ärade talaren gjorde sig skyldig till åtskilliga misstag. Han sade, att det icke finnes någon fast fyr i granskapet, och därför gjorde det icke så mycket, att understundom den dubbla fyren vid Sandhammaren såg ut såsom en fast fyr. Men fyren vid Ystad är fast, och därför hände det, att, då en sjöfarande fick se Sandhammarens fyr betecknad med blott ett endasken, han trodde, att det var fyren vid Ystad, samt styrde rätt ut till sjös och strandade på Bornholm. Vidare sade samme talare, att det var precis samma slags fyrar vid Sandhammaren och vid Hammeren; de voro blänkfyrar båda. Detta är dock icke fallet; den ena har ett tindrande sken och den andra är en blänkfyr. Jag tror därför, att hans fackinsigter icke äro större än dem, utskottet gjort anspråk på att ega.

Om fyrbelysningen vid Sandhammaren.
(Forts.)

*Om fyrbelys-
ningen vid
Sand-
hammaren.
(Forts.)*

Nu vill jag upplysa, att till ledning i frågan förekommit, utom det sakrika anförandet af en fackman vid förra årets riksdag, att öfverfyringen till Andra Kammarrens tillfälliga utskott inlemnade en promemoria, som är ganska upplysande äfven för icke-fackmän. Deraf finner man, att dessa dubbla fyrar, det slag, som förut funnits vid Sandhammaren, nu mer och mer afskaffats öfver allt i Europa. De försvinna och ersättas af fyrar utaf samma typ som den nuvarande vid Sandhammaren, hvilken fyr anses såsom varande af en nutida typ af god ordning. Således har lotsverkets sträfvan vid inrättandet af denna fyr otvifvelaktigt varit att åstadkomma något tidsenligt, och lotsverket har äfven fått erkännande derför af danska myndigheter, hvilka sagt, att den nya fyren utgjorde en obestridlig förbättring och att det vore alldeles förunderligt, att den kunde gifva anledning till misstag.

I samma promemoria finnes ytterligare anförd en sak att beakta, nemligen att om man tager i betraktande farleden i dess helhet, hafva antalet sjöolyckor efter införandet af den nya fyranordningen vid Sandhammaren i väsentlig mån aftagit. Förut inträffade ett stort antal strandningar å Bornholm, och detta antal har nu betydligt minskats. Deremot vill man nu påvisa, att den nya anordningen bidragit till att antalet sjöolyckor på den svenska kusten i närheten af Sandhammaren ökats. Man har ju icke någon lång erfarenhet härom, men den man har skulle visa detta.

Emellertid bör man förfara med en viss varsamhet i denna sak, då, såsom jag nämnt, alla fackmäns inlägg i frågan visa, att den nuvarande anordningen innebär en förbättring. Och hur lätt man här kan blifva förd på afvägar, visar sig bäst deraf, att när nu påståtts, att sista året haft att framvisa två skeppsbrott såsom timade på grund af förändringen, deremot de för utskottet tillgängliga handlingarna utvisa, att i det ena fallet kaptenen väl i början påstått, att han till följd af den nya anordningen tagit miste på Sandhammarens fyr, men då det kom till sjöförklaring och han fick lof att beediga denna, måste han erkänna, att han icke visste af, att någon förändring gjorts vid Sandhammaren. Nu har det upplysts för utskottet, att en hel del sjöfarande märkvärdigt nog icke lägga sig vinn om att vara försedda med de nyaste sjöfarts-underrättelserna, så att de kunna följa med de förändringar, som på olika ställen göras med afseende å fyrarne. Det råder sålunda bland sjöfarande en obekantskap med de nya fyranordningarna, som man verkligen finner förundransvärd. En person, som på flera fartyg gjort sig underrättad om, hvilka sjökort man der höll sig med, kom till det resultat, att det ofta utkommit 2 å 3 nya upplagor, sedan de senaste anskaffades. Ofta nog bero således olyckorna på obekantskap med förändringar, hvarom vederbörande bort ega kännedom, men naturligt är, att skepparen försöker förklara saken på ett annat sätt.

Huru som helst, utskottet har icke för sin del kunnat säkert bedöma frågan, men hvad utskottet ansett sig kunna konstatera är, att missnöje råder med anledning af de nuvarande anordningarna och att verkligen sjömän funnes, som förklara, att dessa

anordningar visserligen i allmänhet vore mycket bra och till god vägledning, men att det i svårt väder, i storm, tjocka o. s. v. hade sina svårigheter att göra de nödiga observationerna. För den, som icke förstår saken, ser det ut, som om detta skulle bero på något fel i sjelfva anordningarna vid fyren och att ljus och mörker vexla så hastigt, att under vissa väderleksförhållanden ljuset förefaller fast och man icke observerar de mörka afbrotten. Det är dock en helt annan sak att vidtaga någon förändring häri än att inlåta sig på en sådan sak som att borttaga den nya moderna fyren och återinföra den gamla dubbelfyren. Hela frågan är emellertid af den natur, att Riksdagen svårigen kan deri uttala någon på verklig sakkunskap grundad mening, och utskottet har därför ansett, att det borde vara tillräckligt, att frågan varit på tal ett par år samt att i motiveringen till betänkandet och under förhandlingen i kamrarne betonats, att missnöje med den närvarande fyranordningen råder. Detta torde vara allt, som här kan göras. Utskottet har icke ansett lämpligt, att Riksdagen skrifer till Kongl. Maj:t i en fråga, der den icke kan anföra ett enda verkligt saksakskäl, detta så mycket mindre som kammaren förra året på grund af en fackmans inlägg afböjde en sådan skrifvelse. Då frågan ju måste anses i hög grad värd att uppmärksammas, har utskottet för öfrigt antagit, att vederbörande myndigheter ändå skola taga den om hand.

På dessa grunder har utskottet ansett saken icke vara af beskaffenhet att böra föranleda till någon skrifvelse, och får jag anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Almgren, Oscar: Jag ber att få förena mig med de talare, som yrkat bifall till Andra Kammarens beslut. Det har här sagts, att missnöjet med ifrågavarande fyr är allmänt i södra Sverige; jag ber att få konstatera, att missnöjet är lika allmänt här i hufvudstaden inom redare- och sjömanskretsar. Det har icke kunnat bestridas, att antalet strandningar i farvattnet ökats, sedan fyren förändrats, och det har icke heller kunnat bestridas, att, såsom äfven af sakkunnige yttrats inför utskottet, det under tjocka vore ytterst svårt att få ledning af den nuvarande fyren. Under sådana förhållanden och då jag icke kan inse, att den föreslagna skrifvelsen skulle kunna innebära något som helst ingrepp från Riksdagens sida i lotsverkets befogenhet att ordna dessa angelägenheter, ber jag att få yrka bifall till Andra Kammarens beslut.

Herr Ölander: Endast ett par ord till bemötande af anmärkningar, som gjorts mot mitt förra anförande. Först och främst ber jag att få erinra, att jag ingalunda utgifvit mig för att ega någon fackkunskap i denna fråga, och den fackkunskap, jag framlade, var icke min, utan sakkunniges, som jag tillegnat mig och tog mig friheten att använda. Om det verkligen förhåller sig så utmärkt bra med den ifrågavarande fyren i dess nuvarande skick, som ordföranden i utskottet uppgaf, "så att lotsstyrelsen fått erkännande för densamma till och med från andra nationer", kan jag

Om fyrbelysningen vid Sandhammaren.
(Forts.).

Om fyrbelys-
ningen vid
Sand-
hammaren.
(Forts.)

icke förstå, hvarför utskottet i motiveringen uttalat önskvärdheten af att "vederbörande myndighet må få sig ålagdt att fullständigt utreda 'ärendet', och, om sådant visar sig ändamålsenligt, vidtaga åtgärder till de öfverklagade fyranordningarnas förbättrande". Ord-föranden i utskottet sade, att jag begått ett misstag, då jag upp-gaf, att i närheten af fyren icke funnes någon enkelfyr med fast sken; i ty att det skulle finnas en sådan vid Ystad. Jag vill emellertid minnas, att sistnämnda fyr icke är hvit, utan röd; det är möjligt, att jag misstagit mig häri, men jag vill minnas, att så är förhållandet. En annan talare sade, att systemet med dubbla fyrar blifvit öfvergifvet och att den nuvarande fyren vid Sand-hammaren vore en modern typ. Ja, det är sant, men på engelska kusten, der man också en tid utdömt de dubbla fyrarne, har man dock sedan insett svårigheten att vara dem förutan, och för att undgå olägenheten af att deras sken under vissa förhållanden sammanfalla, har man vidtagit den anordningen att göra den inre fyren högre än den yttre. Samma talare sade också, att det vore olämpligt, att Riksdagen lade sig i denna helt och hållet administra-tiva angelägenhet huru fyrar böra vara inrättade; men detta kommer Riksdagen icke heller att göra, om den biträder Andra Kam-marens beslut. Deri hemställes endast, "att Riksdagen må i skrif-velse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta vid-taga de åtgärder, som kunna vara erforderliga för undanrödjande, till den utsträckning sådant kan ske, af hvarje anledning till för-voxling mellan den nya blänkfyren vid Sandhammaren och andra i granskapet befintliga fyrar".

Då så många fackmän som 269 fartygsbefälhafvare och andra sakkunnige uttalat sig angående olämpligheten af den nuvarande fyranordningen, kan det väl icke vara så förmätet att aflåta en dylik skrifvelse.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Grefve Hamilton: Oaktadt, då denna fråga förliden riksdag förelåg till behandling, den åsigten uttalades, att Riksdagen icke borde sysselsätta sig med andra fyrar än politiska blänkfyrar, synes mig likväl frågan vara af den vikt, att vi borde åt densamma egna vår uppmärksamhet, enär den gäller människors lif och gods. Jag är icke fackman och skall icke inlåta mig i facksaker. Jag har begärt ordet endast för att få bekräfta, att det väckt icke ringa misstämning bland sjöfarande att fyren ändrats från dubbel till enkel, och har detta missnöje gifvit sig uttryck i de många petition-er, som inkommit till Kongl. Maj:t och lotsstyrelsen från åtskilliga hundratal fartygsbefälhafvare, redare, assurances- och försäkrings-bolag samt handels- och sjöfartsnämnderna i Skånes flesta sjöstäder. Alla framhålla, att förvoxling kan ske mellan fyrarne på svenska kusten och de på Bornholm och Christiansö belägna, att den äldre fyren var lämpligare än den nya samt att förändringen gifvit an-ledning till svåra olyckor. Den omständigheten, att danska lots-verket erbjudit sig att under vissa vilkor förvandla fyren vid Hammeren till dubbelfyr eller åtminstone anordna en ny, mindre

fyr derstädes, synes bekräfta åsigten att en förvexling kan ega rum. Jag fäster vidare uppmärksamheten på, att det icke är för- enadt med någon nämnvärd kostnad att tända den äldre fyren vid Sandhammaren, ty den står fortfarande kvar, och så vidt jag icke är illa underrättad, skulle dess iordningställande blott medföra en kostnad af några hundra kronor samt dess underhållande ett lika stort belopp årligen.

*Om fyrbelys-
ningen vid
Sand-
hammaren.
(Forts.)*

Jag ansluter mig därför till det framställda yrkandet om, att kammaren ville biträda Andra Kammarens beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Cavalli*, att kammaren skulle afslå hvad utskottet hemställt och biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af det förslag, som af herr *Cavalli* framstälts, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 2 och 3 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om vissa ändringar i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885, biföll kam- maren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lag- utskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda memorial n:o 44, i anledning af ej mindre återremiss från Andra Kammaren af vissa delar af det i utskottets utlåtande n:o 26 framlagda förslag till dels lag angående skyldighet för kommuner och enskilde att full- göra requisitioner för krigsmagtens behof, dels ock lag angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot samt väckt motion beträffande ändring i vissa paragrafer i förslaget till förstnämnda lag, än äfven kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande samma förslag.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Herr *Annerstedt*: Jag har endast att tillkännagifva, att, efter vunnen upplysning, Andra Kammaren redan antagit utskottets hemställan under punkten 1, och att sålunda den förutsättning, under hvilken utskottet hemställt, att Första Kammaren måtte bi- falla den nu föredragna punkten, inträffat; hvarför jag får yrka bifall derå.

*Samman-
jenkningsför-
slag i fråga
om lag-
bestämmelser
ang. skyldig-
het för kom-
muner och
enskilde att
fullgöra
requisitioner
för krigs-
behof.*

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

Punkten 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar från denna dag beviljades herr *Trägårdh*.

Justerades ytterligare nio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
